

Ο Ι.Δ. Κονδυλάκης

» Εμπνευστής του άγνωστου και επί του ατμοπλοίου
“Κρήτη” καταρτισθέντος 1898 “Λευκώματος της Κρήτης”

**ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
ΦΡ. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ***

Στις αρχές του 1898, ο Γεώργιος Σ. Μαρκόπουλος δημοσιογράφος από τό 'Ηράκλειό της Κρήτης, εξέδωσε στην Αθήνα ολιγοσέλιδο φυλλάδιο με τίτλο «Κρητικόν Λεύκωμα». Τό φυλλάδιο αυτό, πού είναι αφιερωμένο στον πρίγκιπα Γεώργιον της Ελλάδας, περιλαμβάνει εβδομήντα και έπτά επιγραμματικά διατυπωμένες γνώμες ίσαριθμων έπιφανών ανδρών Έλλήνων και ξένων περί Κρήτης, όπως των: Βασιλέως Γεωργίου Α', Χαριλάου Τρικούπη, Αλεξάν-

δρου Κουμουνδούρου, Αλεξάνδρου Ζαΐμη, Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου, Παύλου Καρολίδη, Γιάννη Ψυχάρη, Φραγκίσκου Κοπή, Βίκτωρος Ούγκώ και Γεωργίου Κλεμάνσω.

Παρόμοιο φυλλάδιο με τίτλο «Λεύκωμα της Κρήτης» και περιεχόμενο, πού αποτελείται από σύντομες γνώμες και σκέψεις περί της ελεύθερης πλέον Κρήτης, καταρτίσθηκε μεταξύ της 6^{ης} και της 7^{ης} Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου επί του μεταβαίνοντος στην Κρήτη ατμοπλοίου «Κρήτη» ύστερα από έμπνευση του επιβαίνοντος σ' αυτό 'Ιωάννη Κονδυλάκη. Τότε

στις 6 Δεκεμβρίου 1898, στις όκτώ τό βράδυ, είχε αναχωρήσει από τον Πειραιά έκτάκτως για τό λιμάνι της Σούδας τό ταχύπλοο ατμόπλοιο «Κρήτη» μεταφέροντας πανηγυριστές της ελευθερίας της Κρήτης και της ύποδοχής του πρίγκιπα Γεωργίου, της επίσημης, πού θά γινόταν την πρωία της 9^{ης} Δεκεμβρίου, προκειμένου ό τελευταίος νά αναλάβει την διοίκηση της Μεγαλονήσου, ως έντολοδόχος των Μεγάλων Δυνάμεων (Αγγλίας, Γαλλίας, 'Ιταλίας και Ρωσίας).

Μεταξύ των ταξιδευσάντων μέ τό ατμόπλοιο «Κρήτη» από τον Πειραιά για τή Σούδα και

έκειθεν πάλι για Πειραιά για νά έορτάσουν τό μεγάλο, έθνικό γεγονός της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1898, την ελευθερία της Νήσου και την ύποδοχή του πρίγκιπα, μάς είναι γνωστά τά παρακάτω μόνον όνόματα, συμπεριλαμβανομένου και του πλοίαρχου του ατμοπλοίου «Κρήτη»:

Κ. Ν. Παπαμιχαλόπουλος, Φ. Α. Βιρβίλης, Σπ. Δάσιος, Μίνως Πετυχάκης, Ι. Δ. Κονδυλάκης, Άνδρ. Μοσχονάς, Μαργαρώ χήρα Κ. Παπαδογιάννη, Πρ. Α. Ζυμβρακάκης, Μαρία Λ. Πετροπούλου, Λεωνίδα Π. Πετρόπουλος, Άντωνία Βόρσα, 'Ιω. Μινέττας, Γ. Ν. Λεμπέσης

(πλοίαρχος), Κ. Ρεβελιώτης και Δημήτριος Γαλάνης.

Ό πέμπτος έξ αυτών στη σειρά, ό Ι. Δ. Κονδυλάκης, είχε την εύτυχή έμπνευση νά προτείνει στους συνταξιδιώτες του νά γράψει έκαστος μία ιδέα, μία γνώμη, μία σκέψη περί Κρήτης, ό,τι τελοσπάντων αισθανόταν κατά τό συγκινητικό αυτό ταξίδι στη Μεγαλόνησο. Η πρόταση του 'Ιωάννη Κονδυλάκη πραγματοποιήθηκε, ό δέ Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος, ό μόνος πολιτευόμενος μεταξύ των πανηγυριστών, ανέλαβε νά καταρτίσει τό «Λεύκωμα της Κρήτης» προς άνάμνηση του μεγάλου εθνικού γεγονότος.

Ό Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος έχοντας υπό την κατοχή του τό ύπ' αυτού καταρτισθέν «Λεύκωμα της Κρήτης», είχε την καλοσύνη νά τό έμπιστευθεί στη διεύθυνση της έκδομένης στην Αθήνα

έφημερίδας «Νεολόγος» της Κωνσταντινουπόλεως μετά την από την Κρήτη έπιστροφή του ίδιου και των ύπολοίπων πανηγυριστών.

Και ή μέν έφημερίδα «Νεολόγος» δημοσίευσε έξ αυτού στις 13 Δεκεμβρίου 1898 μερικές μόνο από τις σύντομες σκέψεις και γνώμες, μετά των όνομάτων των διατυπωσάντων αυτές, καθώς και την πληροφορία ότι τό «Λεύκωμα της Κρήτης» περιελάμβανε ώραίο σχεδιαγράφημα του έκ των πανηγυριστών Δημητρίου Γαλάνη, καλλιτέχνη, πού παρίστανε τή Μεγαλόνησο νά έχει προσπλωμένο τό βλέμμα της στην έλληνική σημαία. Έκτοτε όμως τό «Λεύκωμα της Κρήτης» άγνοείται.

Όθεν αναδημοσιεύομεν από τό «Νεολόγον» τό εκεί δημοσιευθέν και διασωθέν τμήμα αυτού μετά του προτασομένου σ' αυτό σημειώματος.